

Sähköiset kurssikirjat korkeakouluihin FinELibin pilottihankkeen tulokset

8.11.2016

Paula Mikkonen, tietoasiatuntija, Kansalliskirjasto

lina Peltonen, tietoasiatuntija, Kansalliskirjasto

FinELib-konsortio

- Julkishallinnon konsortio
 - Yliopistot, ammattikorkeakoulut, yleiset kirjastot ja n. 30 tutkimuslaitosta
 - FinELib-toimisto Kansalliskirjastossa
 - FinELib ei ole välittäjä, toimii kirjastojen puolesta (valtuutus)
- Hankkii koti- ja ulkomaisia verkkoaineistoja jäsenilleen
 - E-lehtiä, e-kirjoja, hakuteoksia, tietokantoja
 - Ei-kaupalliseen käyttöön
 - FinELib-toimisto neuvottelee lisenssit, kukin jäsen päättää itsenäisesti, mitä aineistoja hankkii

Miksi kurssikirjoja halutaan sähköisinä?

”E-kirjoista on apua opintoihin, sillä kirjaston painettuja kurssikirjoja ei aina ole riittänyt kaikille.

E-kirjaa pystyy lukemaan myös kotona, mikä on etäopiskelijalle helpotus, kun kirjaa ei tarvitse lähteä hakemaan kirjastosta,”

- ammattikorkeakoulun opiskelija -

E-kurssikirjaprojektin tavoitteet

1. Korkeakouluille enemmän kotimaisia e-kurssikirjoja
2. Kurssikirjakäyttöön sopivat lisensiointi- ja hinnoittelumallit
3. Kirjojen ja palvelun hyvä käytettävyys
4. Kotimaisten kustantajien e-kirjatietoisuuden lisääminen

Projektin toteutus

- Työryhmä: korkeakoulut ja FinELib-toimisto
 - Kokemukset e-kirjojen käytöstä
 - Millaiset lisenssimallit sopivat kirjastokäyttöön
 - Mitä kurssikirjoja halutaan e-muodossa
- Rajattu pilotti
 - Kustantajille ja kirjastoille mahdollisuus testata e-kurssikirjoja ja uudenlaisia lisenssimalleja määräajan
 - Hyviä kokemuksia aiemmista piloteista (e-kirjakilpailutus, eReading)
 - Pilotti käynnissä lukuvuoden 8/2015 – 7/2016

E-kurssikirjapilottiin osallistuivat:

GAUDEAMUS

EDITA

cellibs

PS-KUSTANNUS

VASTAPAINO

E-kurssikirjaprojektin tavoitteet

1. Korkeakouluille enemmän kotimaisia e-kurssikirjoja

2. Kurssikirjakäyttöön sopivat lisensiointi- ja hinnoittelumallit
3. Kirjojen ja palvelun hyvä käytettävyys
4. Kotimaisten kustantajien e-kirjatietoisuuden lisääminen

Pilotoidut aineistot

- Yhteensä 250 e-kurssikirjakirjanimekettä pilottiin osallistuneilta kustantajilta
- Pääasiassa yhteiskuntatieteitä
- ePub ja PDF
- Kirjastot hankkivat kirjoja Ellibsin kirjakaupasta tekemällä omat suorat sopimukset haluamistaan kirjoista (ei konsortiohankintaa)
- Hankitut kirjat käytettävissä Ellibsin alustalla
- Ladattavissa (Adobe DRM) tai online-luettavina (vain ePUB)

E-kurssikirjaprojektin tavoitteet

1. Korkeakouluille enemmän kotimaisia e-kurssikirjoja

2. Kurssikirjakäyttöön sopivat lisensiointi- ja hinnoittelumallit

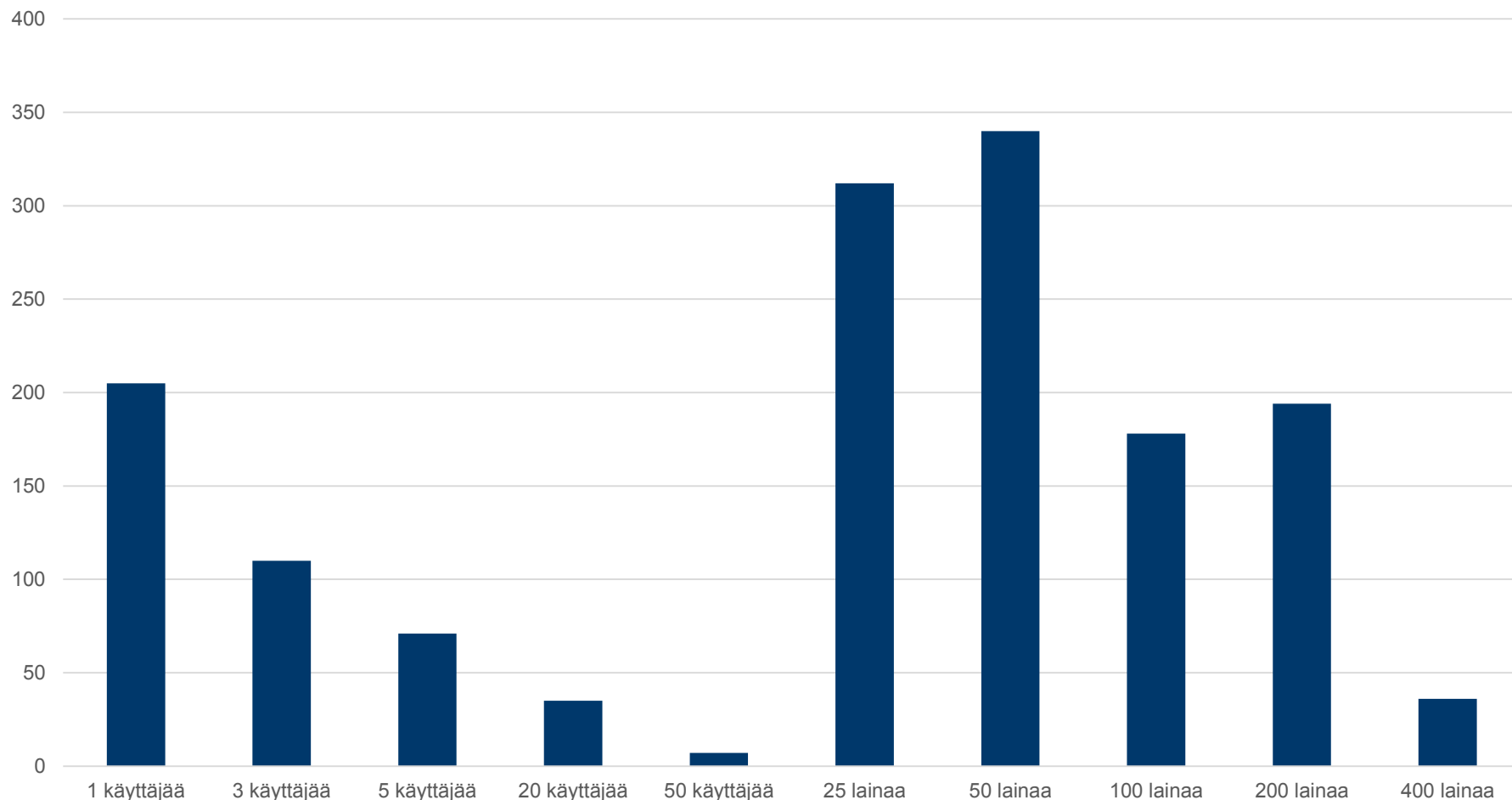
3. Kirjojen ja palvelun hyvä käytettävyys

4. Kotimaisten kustantajien e-kirjatietoisuuden lisääminen

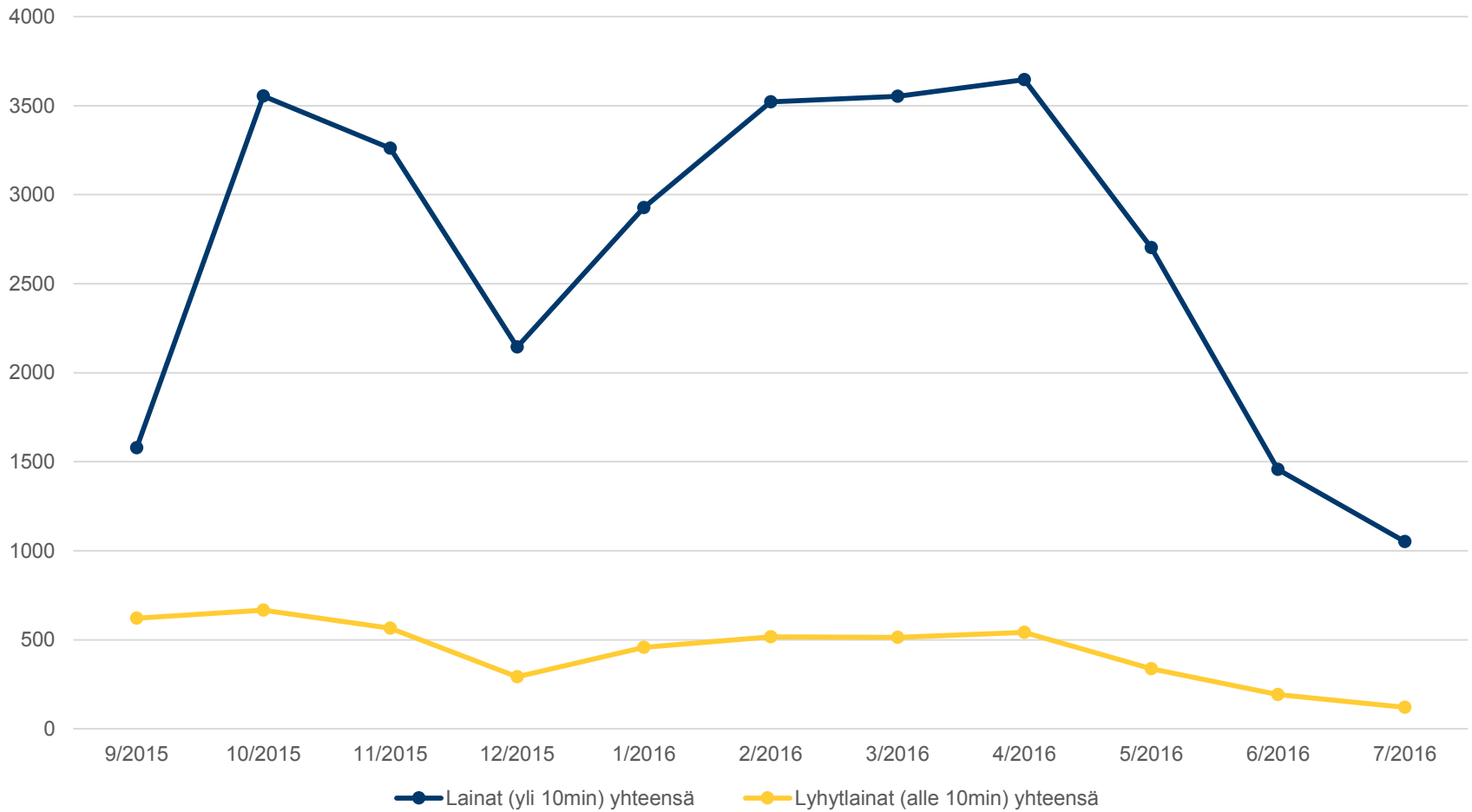
Pilotoidut lisenssimallit

- Yhtäaikaisten käyttäjien määrä
 - 1/3/5/20/50 yhtäaikaista käyttäjää lisenssin voimassaoloajan
 - Mallissa ei muuta rajoitusta lainojen määrälle
 - Kirjasto voi määritellä laina-ajan
- Lainakertapaketit
 - Nimekekohtaisia lainauskertapaketteja (25, 50, 100, 200, 400 lainauskertaa)
 - Lainakerrat kuluvat kun kirjoja lainataan
 - Ei rajoitusta yhtäaikaisten käyttäjien määrälle
 - Yhden lainakerran pituus 7 vrk
 - 10 minuutin esikatseluaika (ei kuluta lainakertaa)
- Malleja ei voinut yhdistää

Pilottikirjojen hankinnat per lisenssimalli

Pilottikirjojen käyttö

Muuttuiko painettujen kurssikirjojen käyttö?

- Pieni kysely kirjastoille painettujen kurssikirjojen käytöstä pilotin aikana ja sitä ennen
 - 11 korkeakoulua, 10 nimekettä -> 66 tapausta
- Mihin suuntaan painettujen kurssikirjojen käyttö muuttui?
 - Painettujen kirjojen lainojen ja varausten määrä (yht) pysyi samana
 - Eri tilanne eri kirjoilla ja kirjastoilla. Painettujen lainat:
 - lisääntyivät: 1/4 tapauksista
 - pysyivät samana: 1/4 tapauksista
 - vähenivät: 1/2 tapauksista
- Lainojen määrä (e+p yht) kasvoi 40%
- Pilotin aikana 30% lainoista e-kirjojen lainoja

Kurssikirjoille sopivat lisenssimallit

- Pilotoidut lisenssimallit sopivat kurssikirjakäyttöön
 - Sallivat useita yhtäaikaista käyttäjiä
 - Malli valittavissa nimekekohtaisesti
- Kehittämiskohteita jatkossa
 - Erilaisia lisenssejä voitava yhdistää
 - Tarvitaan myös monivuotisia ja pitkäaikaiskäyttölisenssejä
 - Pilottilisenssit voimassa vain määräajan (vuoden / puoli vuotta)
 - E-kurssikirjojen hintataso oltava kohtuullinen
 - Lyhytaikaisten lisenssien uusiminen liian kallista kirjastoille
 - Hintaa etua monivuotisilla/pitkäaikaislisensseillä

E-kurssikirjaprojektin tavoitteet

1. Korkeakouluille enemmän kotimaisia e-kurssikirjoja
2. Kurssikirjakäyttöön sopivat lisensiointi- ja hinnoittelumallit

3. Kirjojen ja palvelun hyvä käytettävyys

4. Kotimaisten kustantajien e-kirjatietoisuuden lisääminen

Palaute opiskelijoilta ja opettajilta (1/3)

- E-kirjakysely korkeakoulujen opiskelijoille ja opettajille keväällä 2016
 - Vastaukset 1889 opiskelijalta, 549 opettajalta
- E-kirjat jo osa opiskelijoiden ja opettajien arkea
- E-kirjat edistävät opintoja ja opetusta, mm.
 - Kirjojen saatavuus parantunut e-kirjojen myötä
 - Helpottaa etäopiskelua
 - Tehostaa verkko-opetusta
- Kirjastot keskeisiä e-oppikirjojen tarjoajia opiskelijoille ja opettajille

- ”Kun kurssilla on paljon opiskelijoita, on tärkeää että kaikille riittää kirja. E-kirja turvaa tämän parhaiten.” (*Yliopisto-opettaja*)
- ”Nyt olen hyödyntänyt gradua tehdessä monia e-kirjoja, sillä niitä on helppo selailla ja katsoa, onko kirjasta hyötyä. Myös hakutoiminnosta on suurta apua.” (*Yliopisto-opiskelija*)
- ”Mikäli e-kirja on paremmin saatavilla kuin painettu, käytän silloin mieluummin sitä. Muulloin mieluummin paperista.” (*Ammattikorkeakoulun opiskelija*)

Palaute opiskelijoilta ja opettajilta (2/3)

- Kehitystoiveita
 - Saatavuus
 - Lisää e-kirjoja tarjolle, useammilta oppialoilta
 - Oltava riittävästi yhtäaikaisia käyttöoikeuksia
 - Käytettävyydessä parannettavaa
 - E-kirjojen lataaminen
 - Online-lukeminen
 - Kirjautuminen, autentikointi
 - Selailu, navigointi
 - Sisällysluettelot, sivunumerot, kuvien laatu
 - Muistiinpanot, merkinnät mahdollisiksi

- “Lainauksen käyttöehtoja ja kirjojen latausta oli pirun vaikea ymmärtää. Mitä lataan ja kuinka kauaksi aikaa? Mitä minun pitäisi vielä ladata tai minne kirjautua, mitä hyväksyä jotta voisin lainata kirjan?” (*Yliopisto-opiskelija*)
- “Näissä oli joku rajoitus, montako instanssia voi olla yhtäaikaan "lainassa" - typerä konsepti digiajalla, kun kopion tekemisen kustannus on nolla. Kaikki vaikeudet liittyvät lisensseihin ja kustantajien tarpeeseen rahastaa e-kirjoilla poskettomia summia. Jos e-kirjat olisivat tarjolla kustantajan sivulla tai app storessa esim 10e hintaan, ostaisin ne varmasti.” (*Yliopisto-opiskelija*)

Palaute opiskelijoilta ja opettajilta (3/3)

- Millaisia e-kirjojen pitäisi olla?
 - E-kirjavalikoiman katettava kaikki oppialat
 - Kaikki uudet kirjat saataville e-kirjoina (painettuja unohtamatta)
 - Kaikkien käytettävissä samaan aikaan
 - Helposti ja nopeasti saatavilla ilman erillisiä kirjautumisia tai ohjelmia
 - Sisällöltään opetukseen ja opiskeluun sopivia
 - Hyvät selailuominaisuudet, autettava hahmottamaan kokonaisuuksia
 - Mahdollisuus tehdä muistiinpanoja ja merkintöjä

E-kurssikirjaprojektin tavoitteet

1. Korkeakouluille enemmän kotimaisia e-kurssikirjoja
2. Kurssikirjakäyttöön sopivat lisensiointi- ja hinnoittelumallit
3. Kirjojen ja palvelun hyvä käytettävyys

4. Kotimaisten kustantajien e-kirjatietoisuuden lisääminen

Palaute kustantajilta

- Parasta yhteistyö eri tahojen välillä
- Kirjastojen toive saada lisää kotimaisia e-kirjoja konkretisoitui
- Pilotissa turvallista kokeilla erilaisia hinnoittelumalleja
- Haasteita
 - Saada eri osapuolten näkemykset kohtaamaan
 - Monta erilaista lisenssimallia
 - E-kirjojen tekemisestä aiheutuvat kustannukset
 - Miten e-kirja vaikuttaa painettujen myyntiin
- Kaikki pilotissa mukana olleet kustantajat jatkavat e-kurssikirjojen tarjontaa kirjastoille myös pilottikauden jälkeen
- Yhteistyötä kirjastojen kanssa halutaan jatkaa

Palaute kirjastoilta

- Pilotti on lisännyt kurssikirjojen tarjontaa ja kysyntää sähköisessä muodossa korkeakoulukirjastoissa
- Tarvitaan erilaisia lisenssimalleja
 - Lyhytaikaisia, monivuotisia, pysyviä
- E-kirjan hinnan oltava kohtuullinen verrattuna painetun kirjan hankintaan
- Lisää e-kirjatarjontaa
 - Kotimaisia e-kirjoja tarjolle kirjastoille myös muilta kuin pilotissa mukana olleilta kustantajilta ja e-kirja-alustan toimittajalta

FinELibin e-kirjahankkeiden jatko

- E-kurssikirjaprojektin tulokset ja kokemukset ovat myös muiden kuin pilottiin osallistuneiden toimijoiden hyödynnettävissä
 - Loppuraportti julki vuodenvaihteessa
- FinELibin strategia 2016-2019
 - Tutkijoilla, opettajilla ja opiskelijoilla on mahdollisimman laajasti käytössä laadukkaat tieteelliset julkaisut ja elektroniset palvelut
 - Lisää tietokirjallisuutta sähköisessä muodossa
 - Aineistot käytettävissä muuttuvissa työskentely-ympäristöissä
 - Julkaisujen avoin saatavuus lisääntyy merkittävästi
 - Käytännön toimenpiteitä valmistellaan yhdessä konsortion jäsenten kanssa

Lisätietoja

- FinELib-palveluyksikkö:
 - Palveluosoite: finelib@helsinki.fi
 - Paula Mikkonen, tietoasiantuntija, Kansalliskirjasto paula.mikkonen@helsinki.fi / puh: 050 464 1794
 - Iina Peltonen, tietoasiantuntija, Kansalliskirjasto iina.peltonen@helsinki.fi / puh: 050 311 2473
- E-kurssikirjahanke verkossa:
 - <https://www.kiwi.fi/display/finelib/Kotimaisia+e-kurssikirjoja+korkeakouluille>